

بسم الله الرحمن الرحيم

قوم سیدنا عیسیٰ علیه السلام

(ترجمه)

پرسش:

السلام علیکم ورحمت الله وبرکاته!

آیا نسبت دادن قوم برای سیدنا عیسیٰ السلام درست است، درحالی که وی پدر نداشت؟ چنانچه این مطلب در صفحه 138 در کتاب "نقض الفکر الغربی" ذکر شده است. الله سبحانه وتعالیٰ شما را جزای خیر داده و به یاری اش نصرت تان دهد! انیس طرده از فلسطین.

پاسخ:

وعلیکم السلام ورحمت الله وبرکاته!

مسأله‌ای که شما از آن سوال نمودید، مطلبی است که در صفحه 138 کتاب "نقض الفکر الغربی" چنین ذکر شده است: «الله سبحانه وتعالیٰ کیفیت رابطه اش با مخلوق را تعیین و واضح نموده، به همین دلیل رسولان را به سوی بشر فرستاده که از جمله این رسولان موسیٰ علیه السلام به سوی قومش فرستاده شده. عیسیٰ علیه السلام به سوی قومش و محمد صلی الله علیه وسلم به سوی همه‌ای مردم.» ختم.

شما سوال نمودید و گفتید در حالی که عیسیٰ علیه السلام پدر نداشت، آیا نسبت دادن قوم برای عیسیٰ علیه السلام درست است؟ اشاره شما از این سوال به آنچه می‌باشد که در کتاب "نقض الفکر الغربی الرأسمالی" که گفته شده «عیسیٰ علیه السلام به سوی قومش فرستاده شده.» طوری معلوم می‌شود که به نظر شما آنچه در این کتاب ذکر شده غیر صحیح و نامناسب است.

برای دریافت جواب سوال تان، لازم است که به منابع ذیل مراجعه کنیم:

1- از لحاظ لغوی:

- در لسان العرب {12-496} آمده است: «...هدف از قوم جماعتی از مردان و زنان است و به قول بعضی، قوم جماعتی است که تنها به مردان اطلاق شده نه بر زنان... هدف از قوم شخص، پیروان و خویشاوندان وی است...» ختم.

- قاموس المحيط {3-275}: «قوم، جماعتی از مردان و زنان و یا تنها، جماعتی از مردان هستند و یا این که زنان در قوم در تبعیت از مردان قرار دارند...»

- الصحاح|ص-264}: «قوم؛ هدف از قوم مردان هستند نه زنان و برای این، لفظ مفرد و یا واحدی نمی‌باشد... الله سبحانه وتعالی فرموده است: ﴿لَا يَسْخَرُ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ﴾؛ یک قوم، قوم دیگری را مسخره نکند. سپس فرموده است: ﴿وَلَا نِسَاءٌ مِنْ نِسَاءٍ﴾؛ و نه زنان، زنان دیگری را مسخره کند. و در بسا موارد است که با خطاب مردان، زنان از باب تبعیت شامل می‌شود؛ زیرا قوم هر نبی شامل مردان و زنان هستند... و اقام الشیء به معنی آن را ادامه داد و از همین باب است: ﴿وَيَقِيمُونَ الصَّلَاةَ﴾؛ و آنان نماز را بر پا می‌دارند. لذا قوم در لغت به معنی جماعت مردان غیر از زنان و یا پیروان مرد و یا بسته‌گان و خانوادهٔ مرد است. شکی نیست که عیسی علیه السلام به سوی جماعتی از مردم یعنی بنی اسرائیل فرستاده شده که شامل مردان و زنان است. نسبت قوم به سوی عیسی علیه السلام که "قومه" گفته، مستلزم این نیست که باید عیسی علیه السلام به صورت حتمی از بنی اسرائیل پدر داشته باشد. بناءً برای نسبت قوم به سوی شخص، ضرورت به این ندارد که حتماً باید شخص از آن قوم نسب داشته باشد؛ بلکه برای صحت این نسبت، کافی است که شخص به عنوان رسول برای قوم فرستاده شده و آن قوم از جماعت و گروهی باشد که رسول به سوی شان فرستاده شده است.

بناءً قوم به معنی وابسته‌گان و خانوادهٔ شخص است که این یکی از معانی کلمهٔ "قوم" است، ولی قوم به معنی جماعت و هم‌چنان به معنی طرفداران و پیروان نیز می‌آید که استعمال این نسبت برای شخص، مستلزم قرابت نسبی نیست.

2- نصوص شرعی در مورد قوم: بدون شک کلمهٔ قوم و نسبت قوم برای عیسی علیه السلام در نصوص شرعی به صورت واضح ذکر شده است: چنانچه الله سبحانه وتعالی فرموده است:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ إِلَّا بِلِسَانٍ قَوْمِهِ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ﴾ [ابراهیم: 5]

ترجمه: و ما هیچ رسولی را نفرستاده‌ایم، مگر این که به زبان قوم خودش (متکلم بوده) تا برای آنان (احکام الهی) را روشن سازد.

شکی نیست که عیسی علیه السلام به سوی قومش فرستاده شده که همانا بنی اسرائیل است. الله سبحانه وتعالی فرموده است:

﴿وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ﴾ [صف: 6]

ترجمه: و آنگاه که عیسی فرزند مریم گفت: ای بنی اسرائیل من فرستادهٔ الله به سوی شما هستم.

پس قوم عیسی علیه السلام به مقتضای این دو آیهٔ مبارکه، قوم بنی اسرائیل است.

- بخاری در صحیح خود از جابر ابن عبدالله روایت نموده که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده است:

«أُعْطِيَتْ خَمْسًا لَمْ يُعْطَهُنَّ أَحَدٌ قَبْلِي نُصِرْتُ بِالرُّعْبِ مَسِيرَةَ شَهْرٍ وَجَعَلْتُ لِي الْأَرْضَ مَسْجِدًا وَطَهْرًا فَأَيُّمَا رَجُلٍ مِنْ أُمَّتِي أَدْرَكْتُهُ الصَّلَاةَ فَلْيُصَلِّ وَأَحِلَّتْ لِي الْمَعَانِمُ وَلَمْ تَحِلَّ لِأَحَدٍ قَبْلِي وَأُعْطِيَتْ الشَّفَاعَةَ وَكَانَ النَّبِيُّ يُبْعَثُ إِلَى قَوْمِهِ خَاصَّةً وَبُعِثْتُ إِلَى النَّاسِ عَامَّةً»

ترجمه: من پنج چیز داده شدم که برای هیچ یکی از پیامبران قبل از من داده نشده بود. من به وسیله رعب یعنی ترس از مسیر یک ماه راه نصرت داده شدم. زمین برایم مسجد و پاکیزه قرار گرفته است. لذا هر شخصی که در هر جا نماز را دریافت، نماز را اداء کند. هم چنان غنیمت‌ها برای من حلال گردیده، درحالی که برای پیامبران قبل از من حلال نگردیده بود. هم چنان برای من شفاعت داده شده است. به همین ترتیب هر پیامبر قبل از من تنها و مخصوص برای قوم خودش فرستاده شده؛ اما من برای تمام بشریت فرستاده شدم.

لذا این قول او صلی الله علیه وسلم: «كَانَ النَّبِيُّ يُبْعَثُ إِلَى قَوْمِهِ خَاصَّةً وَبُعِثْتُ إِلَى النَّاسِ عَامَّةً» شامل همه اقوام شده و شکی نیست که عیسی علیه السلام به سوی قومش فرستاده شده است. بناءً پیروان حضرت عیسی علیه السلام به مقتضای این حدیث مبارک قوم عیسی علیه السلام است.

- از عربان بن ساریه سلمی روایت است که گفت: شنیدم که رسول الله صلی الله علیه وسلم می فرمودند:

«إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ فِي أُمَّ الْكِتَابِ لِحَاتِمِ النَّبِيِّينَ وَإِنَّ آدَمَ لَمُنْجِدٌ فِي طِينَتِهِ وَسَأُنَبِّئُكُمْ بِتَأْوِيلِ ذَلِكَ دَعْوَةَ أَبِي إِبْرَاهِيمَ وَبِشَارَةِ عِيسَى قَوْمَهُ وَرُؤْيَا أُمِّي النَّبِيِّ رَأَتْ أَنَّهُ خَرَجَ مِنْهَا نُورٌ أَضَاءَتْ لَهُ قُصُورَ الشَّامِ» (احمد در مسند خود و حاکم در مستدرک خود این حدیث را روایت نمودند) و گفته که این حدیث صحیح الاسناد است.

ترجمه: من در ام الكتاب "لوح محفوظ" عبدالله و خاتم الانبیاء قرار گرفتم که آدم علیه السلام در گل خود افتاده بود. من تأویل این مسأله و دعای پدرم ابراهیم در حقم و بشارت عیسی علیه السلام را برای قومش و خواب مادرم را برای شما بیان می کنم؛ آن جا که در خواب دیده بود که از وجودش نوری بیرون شده که توسط آن قصرهای شام روشن شده است.

طوری که دیده می شود رسول الله صلی الله علیه وسلم در این حدیث قوم عیسی علیه السلام را صراحتاً ذکر نموده و آنان را به عیسی علیه السلام نسبت داده است؛ چنانچه گفته است: «وَبِشَارَةِ عِيسَى قَوْمَهُ؛ و بشارت عیسی برای قومش» که در حقیقت این اشاره به این قول اوتعالی است:

﴿وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنَ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُّبِينٌ﴾ [صف: 6]

ترجمه: و آنگاه که عیسی فرزند مریم گفت: ای بنی اسرائیل، من فرستاده الله به سوی شما هستم، تصدیق کننده تورات پیش از خود و بشارت دهنده رسولی که بعد از من خواهد آمد که نامش أحمد است، پس همین که (محمد صلی الله علیه وسلم) نشانه های روشنی برای آنها آورد، گفتند این جادوئی است آشکار.

در کتاب دلائل النبوت تألیف بیهقی {5-17} از حاتم بن ابی بلتعته روایت شده که گفته است: «رسول الله صلی الله علیه وسلم مرا به طرف مقوقس، پادشاه اسکندریه فرستاد و گفت: من با نامه رسول الله صلی الله علیه وسلم با پادشاه اسکندریه ملاقات کردم. او مرا در نزد خود خواست و در نزد آن ماندم؛ سپس در حالی که من در نزد فرستاد که فرماندهان خود را جمع کرده بود و گفت: «من سخنی برایت می گویم، می خواهم سخنم را درست دقت کنی و حرفم را بدانی! گفتم بفرمائید. سپس گفت: از رفیق خود برایم خبر

بده که آیا رسول نیست؟ گفتم بلی، او رسول الله است. گفت: پس چرا در حق قوم خود نفرین نکرده؛ در حالی که قومش آن را از شهرش به شهر دیگری اخراج کرده اند؟ ابو بلتعہ گفت: من در جوابش گفتم: آیا بر این گواه نیستی که عیسی علیه السلام رسول الله بود؟ پس وقتی قومش آن را گرفتند و می خواستند که بر او غالب شده و آن را از بین ببرند، چرا در آن وقت دعا نکرد که الله سبحانه و تعالی آنان را هلاک سازد؟ تا این که الله سبحانه و تعالی آن را به آسمان دنیا بلند برد. گفت تو مرد حکیمی هستی و از نزد حکیمی آمدی.»

ابن حاطب بن ابی بلتعہ فرستاده رسول الله صلی الله علیه وسلم بود که در جریان استدلالش با مقوقس می گوید: «فما له حیث أخذہ قومہ فأرادوا أن یغلبوه ألا یكون دعا علیہم بأن یهلكہم الله عز وجل؛ یعنی وقتی که قومش آن را گرفت و اراده کردند که مغلوبش بسازند (و از بین ببرند)، چرا نفرین نکرد تا الله سبحانه و تعالی آنان را هلاک کند؟

3- بنا به مطالب فوق، هیچ مانعی از نسبت دادن قوم بنی اسرائیل نسبت به عیسی علیه السلام در این گفته ما "وعیسی علیه السلام إلی قومہ" وجود ندارد؛ زیرا بنی اسرائیل پیروان عیسی علیه السلام بوده که عیسی علیه السلام به سوی شان فرستاده شده است و از این که پدر نداشت هیچ مانعی در استعمال این اصطلاح به وجود نمی آید، چنانچه در بالا در بخش بیان لغوی واضح نمودیم.

هم چنان قرآن کریم اشاره به این دارد که برای عیسی علیه السلام قومی می باشد:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا بِلِسَانٍ قَوْمِهِ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ﴾ [صف: 6]

ترجمه: و ما هیچ رسولی را جز به زبان قومش نفرستادیم تا (پیام الله را) به روشنی برای آنان بیان کند.

هم چنان رسول الله صلی الله علیه وسلم چیزی می گوید که قول شان مستلزم اثبات قوم برای عیسی علیه السلام است:

«كَانَ النَّبِيُّ يُبْعَثُ إِلَى قَوْمِهِ خَاصَّةً وَبُعِثْتُ إِلَى النَّاسِ عَامَّةً»

ترجمه: رسولان به سوی قومشان فرستاده می شدند؛ اما من به سوی همه مردم فرستاده شدم.

و حتی آن حضرت صلی الله علیه وسلم صراحتاً قوم را به عیسی علیه السلام نسبت داده است: «وَبِشَارَةِ عِيسَى قَوْمُهُ؛ و بشارت عیسی برای قومش!»

هم چنان فرستاده و یا سفیر رسول الله صلی الله علیه وسلم با استدلال خود با مقوقس می گوید: "فما له حیث أخذہ قومہ"

4- بناءً آنچه در کتاب "تقض الفکر الغربی الرأسمالی" که گفته شده (وعیسی علیه السلام إلی قومہ) کلام صحیح و درست است.

امیدوارم که مسأله واضح شده باشد.

برادران عطاء ابن خلیل ابوالرشته

13 ذوالقعدة 1444 هـ.ق.

2 جون 2023 م.

مترجم: مصطفى اسلام